

รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของ
โรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

A Model of Activity Administration in Environmental Development
with 3Rs of Thungtako Network School under Chumphon
Primary Educational Service Area Office 2

มันชนฉา ชูโฉม

Mantanacha Choochom

โรงเรียนบ้านวังปลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 จังหวัดชุมพร
Banwangpla, Chumphon Primary Educational Service Area Office 2, Chumphon

ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่, มะลิวัลย์ โยธารักษ์, พระครูวิจิตรรัตนวัตร

Teeraphong Somkhaoyai, Maliwan Yotarak, Phrakhru Wijitratthanawat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus

E-mail: mm.mild461@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม 2) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการศึกษาสภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 10 คน สัมภาษณ์เชิงลึกการร่างรูปแบบ จำนวน 3 คน และนำเสนอรูปแบบโดยการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก ดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมโดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ผ่านการทำกิจกรรมบูรณาการกับ

ได้รับบทความ: 8 กุมภาพันธ์ 2564; แก้ไขบทความ: 20 มีนาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 21 มีนาคม 2564

Received: February 8, 2021; Revised: March 20, 2021; Accepted: March 21, 2021

กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการขยะที่ดีขึ้น

2. รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ 4) แนวทางการดำเนินการ 5) การติดตามและประเมินผลที่เป็นไปตามหลักการ 3Rs คือ หลักการที่ 1 Reduce (ใช้น้อย) หลักการที่ 2 Reuse (ใช้ซ้ำ) หลักการที่ 3 Recycle (ใช้แปรรูป)

3. รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า การพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหาร, กิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม, หลักการ 3Rs

Abstract

This research aimed 1) to study the conditions of administration of environmental development activity, 2) to investigate administration model of the environmental development activity according to 3Rs and 3) to present the administration model of environmental development activity with 3Rs of Thungtako network school under Chumphon Primary Educational Service Area Office 2. This was a qualitative research with data collected from a condition study by in-depth interviews from 10 informants, 3 persons for in-depth interviews and drafting model, and presenting the model by group discussion of 7 experts.

The research result finds that:

1. The current conditions of the management of the schools' environmental development activity in Thungtako network school deal with activities conducted to improve the environment by organizing activities in accordance with moral and ethical activities and desirable characteristics

through integrated activities with various learning strands, which emphasize students to take action in order to improve waste management behavior.

2. The model administration of environmental development activity with 3Rs of Thungtako network school consists of the followings: 1) name of a model; 2) principle of rationality; 3) objective; 4) guidelines and 5) follow-up and evaluation in accordance with the principle 3Rs, the 1) Reduce (less use), 2) Reuse (reprocess), and 3) Recycle (Reutilization).

3. Regarding the model administration of environmental development activity with 3Rs of Thungtako network school under Chumphon Primary Educational Service Area Office 2, it was found that the development of the environment in based on the 3Rs principle was accorded with the objectives of the model formed by the researcher and approved by the experts, which was appropriate, practicable, and beneficial.

Keywords: Model, Administration, Environmental Development Activity, 3Rs

1. บทนำ

ปัจจุบันสภาพปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำไปใช้ในการพัฒนาจำนวนมาก เกิดความร่อยหรอเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว มีภาวะขยะล้นเมือง ซึ่งเกิดขยะมูลฝอยเฉลี่ยต่อคนต่อวันเพิ่มสูงขึ้นเป็น 1.11 กิโลกรัม/คน/วัน ในปี 2557 ปริมาณขยะสะสมตกค้างเพิ่มสูงขึ้นถึง 30.8 ล้านตัน ในปี 2557 ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 กำหนดจุดเน้นและประเด็นการพัฒนาประเทศ สร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เร่งแก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อมเพื่อลดมลพิษที่เกิดจากการผลิตและการบริโภค (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559: 11-12) โดยให้ความสำคัญกับการจัดการขยะมูลฝอย อันเป็นสาเหตุหนึ่งของวิกฤตสิ่งแวดล้อม จึงกำหนดให้การแก้ไขปัญหามลพิษเป็นวาระแห่งชาติ ทำให้เกิดการผลักดัน กฎหมายและกลไกเพื่อการคัดแยกขยะ เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะ ส่งเสริมสนับสนุนการผลิต การบริการ และการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สร้างวินัยประชาชน หน่วยงาน องค์กรและผู้ประกอบการให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559: 5)

การส่งเสริมการจัดการศึกษาให้เกิดความรู้ ปฏิบัติจริง สร้างความตระหนักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มีเป้าหมายสร้างคนทุกช่วงวัย มีจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม มีพฤติกรรมแสดงออกถึงความสำคัญของชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ เสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: จ-ฉ) กำหนดให้มีการศึกษาสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิชญา ปิยจันทร์, 2560: 38-42) เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและนำไปใช้อย่างคุ้มค่า (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 108)

การจัดการขยะมูลฝอยในสถานศึกษาเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมและส่งเสริมการสร้างความรู้ความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน ซึ่งมีการนำหลักการ 3Rs: มาเป็นแนวคิดเพื่อส่งเสริมให้ทรัพยากรถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพและลดขยะให้เหลือน้อยที่สุด หัวใจสำคัญคือการกำจัดขยะที่ต้นทาง เน้นการลดขยะ การใช้ซ้ำ และคัดแยกเพื่อนำกลับมาใช้รีไซเคิลก่อนนำไปกำจัด (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559: 10) ประกอบด้วย 1) ใช้น้อยหรือลดการใช้ (Reduce) 2) ใช้ซ้ำ (Reuse) และ 3) ใช้แปรรูปหรือรีไซเคิล (Recycle) (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2561: 4-7) ซึ่งหลักการ 3Rs เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยลดปัญหาขยะที่ต้นทาง สามารถใช้เป็นแนวทางเพื่อสร้างจิตสำนึกและวินัยในการจัดการขยะให้แก่ผู้เรียน เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยในสถานศึกษาและสามารถจัดการกับขยะมูลฝอยเหล่านั้นอย่างเหมาะสม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ทั้งนี้ ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการวางรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

2. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.1 รูปแบบการวิจัย

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าทางเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2. ขั้นตอนการศึกษารูปแบบ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 3. ขั้นตอนการนำเสนอรูปแบบ นำร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ที่ได้นำเสนอโดยการสนทนากลุ่ม เพื่อรับข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 4 คน และครูผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม จำนวน 6 คน 2. ขั้นตอนการศึกษารูปแบบ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนนี้ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญในรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs จำนวน 3 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน และนักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน 3) ขั้นตอนการนำเสนอรูปแบบ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนนี้ ได้แก่ ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 2 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 คน นักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน และนักวิชาการ จำนวน 1 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 2. ขั้นตอนการศึกษารูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 3. ขั้นตอนการนำเสนอรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดย 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยตรงกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2. ขั้นตอนการศึกษารูปแบบโดยขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่อง รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก 3. ขั้นตอนการนำเสนอรูปแบบจัดให้มีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะในแบบร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs และบันทึกผลการสนทนากลุ่ม

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2” สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

4.1 สภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม

สภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า มีการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้วยรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เสริมสร้างการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมให้เหมาะแก่การเรียนรู้ ปลูกฝังผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมการจัดการขยะ พัฒนาผู้เรียนให้มีวินัย ความรับผิดชอบ ต่อตนเองและส่วนรวม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าของการ

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยสภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมตามหลักการ 3Rs ดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ Reduce (ใช้น้อย) มีการสร้างความรู้ความเข้าใจการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้กับนักเรียน โดยดำเนินโครงการโรงเรียนสวยด้วยมือเรา เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมโดยการจัดการกิจกรรมลดการใช้ถุงพลาสติกด้วยการนำถุงผ้าหรือตะกร้ามาบรรจุใส่สิ่งของ มีการรณรงค์การใช้แก้วน้ำและขวดน้ำส่วนตัว การใช้บันไดหรือกล่องข้าวแทนการใช้โฟม การใช้ผ้าเช็ดหน้าแทนกระดาษชำระ การหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุสิ้นเปลืองแบบใช้ครั้งเดียว เพื่อลดปริมาณการใช้ที่ไม่จำเป็นลง ทำให้ปริมาณขยะมีจำนวนลดลงและนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสิ่งแวดล้อม รู้คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ มีวินัยและความรับผิดชอบต่อการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เกิดคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานแก่นักเรียน

2. กิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ Reuse (ใช้ซ้ำ) มีการจัดกิจกรรมบูรณาการกับการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น การจัดทำสื่อการเรียนรู้จากวัสดุที่เหลือใช้ในวิชาต่าง ๆ เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยดำเนินโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล เพื่อคัดแยกขยะให้เกิดการนำไปใช้ซ้ำ ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของขยะ เข้าใจหลักการรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการขยะที่ดีขึ้น รับผิดชอบต่อ มีความสามัคคีในการปฏิบัติงาน และสามารถลดจำนวนขยะหรือวัสดุที่เหลือใช้

3. กิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ Recycle (ใช้แปรรูป) เน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินการผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกการคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ เช่น การเรียนรู้การจัดทำโครงงานวิทยาศาสตร์ในการนำถุงนมมาหลอมทำเป็นแก้ว การทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหารที่เหลือ เป็นต้น ทำให้นักเรียนมีองค์ความรู้ เกิดทักษะจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ผ่านการทำกิจกรรม ก่อให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานแก่นักเรียนอย่างยั่งยืน

4.2 การศึกษารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs

การศึกษารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 มีองค์ประกอบดังนี้

1. ชื่อรูปแบบ คือ รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

2. หลักการและเหตุผล

3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 1) เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน 2) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน 3) เพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เรียนในการสร้างคุณลักษณะในการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

4. แนวทางการดำเนินการกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs

5. การติดตามประเมินผลการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายระดับโรงเรียนและระดับเครือข่าย

3.3 การนำเสนอรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs

ผลการนำเสนอร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม มีความเห็นว่า รูปแบบมีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสมและมีความเป็นประโยชน์ ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ดังนี้ 1) หลักการ Reduce (ใช้น้อย) 2) หลักการ Reuse (ใช้ซ้ำ) 3) หลักการ Recycle (ใช้แปรรูป)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2” สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

สภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า 1. การบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ Reduce (ใช้น้อย) ทำให้มีปริมาณขยะลดลง สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนดีขึ้น โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะและพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนินาท พลเดชและคณะ (2558) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า การประสานความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมทั้งภายในสถานศึกษาและระหว่างสถานศึกษากับชุมชนมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา 2. การบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ Reuse (ใช้ซ้ำ) มีการคัดแยกขยะเพื่อการใช้ซ้ำ ประดิษฐ์สิ่งของเพื่อการเรียนการสอนและดัดแปลงสิ่งของเหลือใช้ให้เป็นประโยชน์และใช้ได้จริง ทำให้

นักเรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการขยะ มีวินัยในการทิ้งขยะมากขึ้น โดยนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญในการคัดแยกประเภทขยะก่อนทิ้งมากขึ้น ลดปัญหาขยะในโรงเรียน มีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมารีย์ม เจริญเตชะ (2556) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น: กรณีศึกษา โรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมีพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก 3. การบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ Recycle (ใช้แปรรูป) นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจและมีวินัยในการคัดแยกขยะ เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ จัดกิจกรรมแปรรูปขยะเพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทำให้ปริมาณขยะลดลง และเป็นการส่งเสริมวินัยและความรับผิดชอบในการจัดการขยะ ก่อให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานแก่นักเรียนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเพียง แพบสี (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมชั้นที่ 3 กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านกอกวิทยาคม อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า หลังการเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมชั้นที่ 3 นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนร่วม เอาใจใส่รับผิดชอบต่อการรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนมากขึ้นเป็นอย่างดี

รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ 4) แนวทางการดำเนินการ 5) การติดตามและประเมินผล ซึ่งเป็นผลมาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นไปตามหลักการ 3Rs ซึ่งประกอบด้วย 1) หลักการ Reduce (ใช้น้อย) 2) หลักการ Reuse (ใช้ซ้ำ) 3) หลักการ Recycle (ใช้แปรรูป) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี พุ่มภิญโญ และเสาวลักษณ์ กุ้เจริญประสิทธิ์ (2560) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมในการจัดการขยะของครัวเรือน ตามแนวคิด 3Rs: กรณีศึกษาเทศบาลพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า มีการคัดแยกขยะ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นขยะเปียก ส่วนขยะรีไซเคิลมีการคัดแยกเพื่อนำขยะไปขายให้กับร้านรับซื้อของเก่า และมีการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ซ้ำ เพื่อใช้ประโยชน์และลดการใช้บรรจุภัณฑ์ ซึ่งมีการดำเนินกิจกรรมด้าน 3Rs อย่างเป็นระบบและนำไปสู่การบริหารจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ

การนำเสนอรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม เป็นไปได้และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ซึ่งการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้านการจัดการขยะจำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารจัดการ โดยใช้กิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ที่ส่งเสริมการลดการคัดแยกและการใช้ประโยชน์จากขยะให้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฮัมดุล เฮ ชาวฮูรี (Ahmedul Hye Chowdhury) (2014) ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์ 3Rs สำหรับการจัดการขยะในเขตเมืองบังคลาเทศ ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักการ 3Rs ไปใช้ในการจัดการขยะ ซึ่งประกอบด้วย การลดการใช้ การใช้ซ้ำ และการรีไซเคิล มีผลต่อการลดปริมาณขยะได้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เขตพื้นที่การศึกษา ควรนำรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ไปสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่บุคลากรของโรงเรียนในสังกัด เพื่อนำไปสู่การบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์และนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้
2. เครือข่ายสถานศึกษา ควรมีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม นิเทศติดตามอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
3. โรงเรียนควรมีการมีประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
4. โรงเรียนควรมีการนิเทศติดตามการดำเนินงานการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนอย่างใกล้ชิด

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรม
2. เขตพื้นที่การศึกษา จัดให้ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมของแต่ละเครือข่ายสถานศึกษา ได้อบรมความรู้การบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม
3. เครือข่ายสถานศึกษา ประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นการยกย่องชมเชยความสำเร็จ และสร้างขวัญกำลังใจของบุคลากรทุกฝ่ายในการดำเนินงาน

4. โรงเรียน ควรนำรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนอย่างจริงจังและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษา ความพึงพอใจต่อการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูในเครือข่ายสถานศึกษาทุกระดับ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

2. ควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในเครือข่ายสถานศึกษาทุกระดับ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการดำเนินงานการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมต่อไป

3. ควรมีการศึกษาวิจัย “การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุกระดับ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2”

4. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกับการพัฒนาการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุกระดับ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2” ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. สิ่งที่คุณวิจัยได้ตั้งเป้าประสงค์ไว้เป็นข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ชื่อว่า “รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ของโรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุกระดับ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2”

2. กิจกรรมตามหลักการ 3Rs ได้แก่ 1) Reduce (ใช้น้อย) 2) Reuse (ใช้ซ้ำ) 3) Recycle (ใช้แปรรูป) ซึ่งในแต่ละหลักการประกอบด้วย การดำเนินกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs ที่จัดขึ้นดังนี้

- 1) หาแนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามหลักการ 3Rs
- 2) ให้ความรู้หลักการ 3Rs แก่นักเรียน
- 3) บูรณาการองค์ความรู้สู่กิจกรรม

- 4) กำหนดกิจกรรมตามหลัก 3Rs
- 5) ดำเนินกิจกรรม
- 6) สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559). **คู่มือกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา Z (H)ero Waste: ปฏิบัติการขยะเหลือศูนย์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2561). **คู่มือปฏิบัติการ 3 ใช้ (3Rs) เพื่อจัดการขยะชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฮีลท์ จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- นินาท พลเดชและคณะ. (2558). รูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. **วารสารบริหารการศึกษาระดับบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**, 15(ฉบับพิเศษ), 305.
- บุญเพียง แทบสีและคณะ. (2553). การเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านกอกวิทยาคม อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 3(2), 173.
- พิชญา ปิยจันทร์. (2560). สิ่งแวดล้อมศึกษา:กระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำอย่างเท่าเทียม. **วารสารสิ่งแวดล้อม**, 21(3), 38-42.
- มารีย์ม เจ๊ะเต๊ะ. (2556). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น: กรณีศึกษา โรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ อำเภอเมืองจังหวัดยะลา. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์**.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564**. กรุงเทพมหานคร: สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559). **แผนยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2559-2564**.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.**

กรุงเทพมหานคร: พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด.

สุมาลี พุ่มภิญโญ และ เสาวลักษณ์ กู้เจริญประสิทธิ์. (2560). พฤติกรรมในการจัดการขยะของครัวเรือน ตามแนวคิด 3Rs: กรณีศึกษาเทศบาลพระนครศรีอยุธยา. **วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม**, 13(1), 84.

Ahmedul Hye Chowdhury. (2014). Developing 3Rs (Reduce, Reuse and Recycle) Strategy for Waste Management in the Urban Areas of Bangladesh: Socioeconomic and Climate Adoption Mitigation Option. **Environmental Science, Toxicology and Food Technology**, 5(1), 9-18.